op de vorige vergaderingen behandeld werden, hadden dezelfde strekking, en was het dat men voorheen, wel met dezelfde beslistheid, toch meer als van verre de reformatie besprak, thans was de tijd gekomen dat er gehandeld moest worden. Hoe nader men tot het beoogde doel komt, hoe beter men daarover en over de medewerkers kan oordeelen. Zoolang het is, een op den voorgrond stellen van Gods Woord, tot onderwerp van bespreking of prediking, is de kring van medestanders nog groot; hoe hooger men echter op deze waarheid bouwt, hoe meer er zich terugtrekken. Het blijkt toch langs zoo meer, dat iedere reformatie onmogelijk is, vóór men van de „Synodale" organisatie is ontslagen en men tot de aloude Kerkorde is teruggekeerd. Tegen deze handeling worden door velen bezwaren gemaakt, die evenmin nieuw, als op Gods Woord gegrond zijn; ja door dat Woord worden weerlegd.

1. Wordt beweerd: »dat de toestand nog zóó erg niet is, er is wel veel dat verontwaardiging wekt en dient bestreden te worden, maar de belijdenis is nog niet afgeschaft; waren de personen in de besturen maar beter, dan zou het nog wel gaan."

De toestand is: dat men de belijdenis in een net van reglementen heeft gevangen, en daardoor hare handhaving onmogelijk maakt. In plaats van Gods Woord heerschen deze reglementen, en die nu naar dat Woord handelen, worden uitgeworpen, terwijl een verachten van dat Woord straffeloos kan plaats hebben, mits men de reglementen maar ongemoeid laat.

Toch noemt Gods Woord zulke handeling afhoereeren van den Heere en boeleeren met anderen.

Waar nu de zonde van echtbreuk, op maatschappelijk gebied, door ieder weldenkende wordt verfoeid, zouden wij dan mogen toezien of deelnemen aan zulke schrikkelijke zonden in de kerk?

2. Zijn er die met ons het zondige van dezen toestand erkennen, maar dien aanvaarden als een oordeel Gods, *waaronder men buigen moet.*

Ook door spreker wordt dit als een oordeel beschouwd, maar door onze zonde verdiend, en daarom moeten wij alfaten en mogen wij niet voortzondigen.

Of mag de vrouw, die zich aan echtbreuk schuldig maakte in deze toestand blijven voortleven, omdat zij voor hare zonden wordt gestraft? Juist wanneer zij zien zal, dat de straf het gevolg harer overtreding is, zal ze hare handeling als schuldig erkennen, en deze erkenning tot terugkeer moeten leiden.

3. Wordt door velen de schuld erkend en de straf rechtvaardig genoemd, maar beweerd, dat men de kerk moet laten voor wat ze is; dat de tijd van kerken voorbij is en de gelooviger, met het oog op de wederkomst des Heeren, *geen andere roeping* hebben, dan zooveel mogelijk anderen tot bekeering te brengen.

Evenzeer had men ten tijde van Jeremia kunnen zeggen, dat God Zijne kerk verlaten had. De toestand was als nu, zoo niet erger; en toch roept God de kerk tot bekeering, nooit heeft de Heere Zijne kerk als zoodanig verlaten; de kerk als het lichaam van Christus, kan door God niet verlaten worden.

4. Zijn er die hiervoor een open oog hebben, maar zich door allerlei uitvluchten trachten te redden; volgens hen moeten er eerst nog meerdere kerken »medegaan," of moeten de ambtsdragers handelen, of wordt het verwacht van de aanzienlijken of van de overheid.

Gods Woord, hier door Jeremia vertolkt, antwoordt daarop: »waarlijk, tevergeefs verwacht men het van de heuvelen en de menigte der bergen; waarlijk, in den Heere, onzen God, is Israëls heil!"

En tot hen die zich, ten onrechte beroepen op de woorden: Niet door kracht noch door geweld, maar door Mijnen Geest," zou spreker 's Heeren Woord toeroepen: »Bekeer u, gij afgekeerd Israël!" en »Alleen ken uwe ongerechtigheid, dat gij tegen den Heere, uwen God, hebt overtreden." — Broeders, aldus eindigt spreker, laat er bij ons smeeking zijn; en laat ook tot ons het woord komen: »Keert weder, gij afkeerige kinderen", en geve God ons het antwoord in het hart en op de lippen: Zie hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de Heere, onze God!

Uit het verslag door den secretaris (de heer Grosheide) uitgebracht blijkt, dat in 15 der thans door God vrijgemaakte kerken, de Vereeniging korter of langer tijd heeft gearbeid.

In het afgeloopen jaar werden 1742 spreekbeurten vervuld en 563 cathechisatiën gehouden. De afdeelingen Westervoort, Gesemuiden, Oldebroek, Staphorst en Zuidland behoefden de hulp van de Vereeniging niet meer, omdat door het aanstellen van een vasten evangelist of door de komst van een Bedienaar des Woords in de prediking des Woords werd voorzien.

Nieuwe afdeelingen werden opgericht te Zaandam, te Dalfsen en te Groningen.

Het vermindaren der afdeelingen verminderde de werkzaamheden niet; daar de broeders-evangelisten vaak in de kerken, die tot de reformatie overgingen, het Woord verkondigden. Nog staat eerlang het aftreden van een tweetal broeders-evangelisten te wachten. De HH. Josso en Deys werden door het Class. bestuur van Amsterdam als godsdienstonderwijzers ontslagen, omdat laatstgenoemde het Ger. Kerkel. Congres heeft bijgewoond, terwijl de heer Josso dit vonnis trof, *omdat hij het had willen bijwonen.* Deze heeren zijn thans overgegaan in dienst van den Kerkeraad der *Ned. Gref. Kerk* alhier.

Te Bussum was het de burgervader, die meende geroepen te zijn het houden van bijbelse ingeto moeten verhinderen; de tusschenkomst van den Commissaris des Konings van Noord-Holland was voldoende om de broeders weer in hunne samenkomsten vrij te laten. Het getal leden ging vooruit en bedraagt thans 2616; hetwelk echter niet kon bewerken, dat men zonder nadeelig saldo sloot.

De penningmeester, die daarna verslag uitbracht, bezamde deze klacht: met een nadeelig saldo van *f* 179.08 sloot de rekening. Aan contributiën werd ontvangen *f* 4134.10, aan collecten *f* 7355.96.

Als bestuurders werden herkozen de aftredende leden, de hh.: S J. Seefat, W. C. Breen en W. A. Vroljjk Sr. en in de plaats van Ds. Geselschap, de heer R. Versluis. Allen namen de benoeming aan.

Alsnu komt aan de orde punt 7 der agenda, aldus luidende:

Het op 23 Maart 1852 door den Koning goedgekeurde Algemeen Reglement voor de Hervormde Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden kan geenszins geregd worden door die Kerk zelve te zijn ontworpen en vastgesteld, maar rust geheel op den grondslag van de in 1816 aan onze Kerken opgelegde organisatie: zoodat deze organisatie, wel verre van in 1852 door eene andere vervangen te zijn, juist indegendeel toen bestandigd is, terwijl voorts de toen aangebrachte wijziging slechts een verdere uitwerking was van de reeds in 1816 opgedrongen beginselen. (In te leiden door Prof. Mr. D. P. D. Fabius).

Bij de bespreking van de agenda werd in het weekblad *de Hoop* de noodzakelijkheid betoogd, dat deze zaak »glashelder en in de eenvoudigste bewoordingen in het licht worde gesteld."

Ook door spreker werd deze noodzakelijkheid erkend en, waar Dr. Bronsveld eens, juist het tegendeel, als in bovengenoemde stelling wordt beweerd, had geschreven; hetgeen door Mr. Groen van Prinsterer »blijmoedige eenvoudigheid" was genoemd, wil spreker naar »glashelderе eenvoudigheid" trachten.

»Heden avond zullen onze vrienden vergaderen, om eene vereeniging tot stand te brengen gelijk de Rotterdamsche. De titel zal zijn: Vereeniging tot handhaving en verdediging van de leer en de rechten der Nederlandsche Hervormde Kerk. *Al de aanzienlijke vromen schijnen zich te zullen onttrekken.*" Aldus schreef de heer J. A. Wormser aan Mr. Groen van Prinsterer, 21 Febr. 1854. Na deze herinnering aan de oprichting der Vereeniging, wijst Prof. Fabius er op, dat hij te eer de inleiding van het te behandelen onderwerp op zich heeft genomen, omdat het ook Groen van Prinsterers gedachte is geweest, dat de organisatie van 1816, de slavernij der kerk, ook in 1852 behouden en bevestigd is.

»Nog is het door den Koning goedgekeurde Alg. Regl. van 1852 eene voortzetting van het Staatscreatuur van 1816.

»De Synode is alléén een begunstigde Staatscreatuur, — vrucht van vrijzinnige politiek, — revolutionair in het geheele systeem. — De Hervormde Kerk, gelijk aan een Departement van Algemeen Bestuur, — een Kerkstaat, waarin de predikanten Staatsambtenaren zijn, en de leden de onderdanen; — de schijnbare vrijheid van 1852 is voortzetting van de slavernij van 1816, in gewijzigden vorm."

Aldus schrijft Mr. Groen van Pr., maar deze niet alleen, ook de heer Van Lijnden van Sandenburg zegt bij de opheffing van het Ministerie van Eeredienst: »Aan de Kerk *moet* officieel *worden* teruggegeven wat haar officieel bij Koninklijk besluit is ontnomen."

Thans hoort men echter het hier en daar voorstellen, alsof sinds 1852 de organisatie een meer kerkelijk karakter heeft gekregen, en als of toen de Kerk de gelegenheid is gegeven, zich over het al of niet wenschelijke van zulk eene organisatie te kunnen uitspreken en toen vrijwillig een nieuw reglement heeft aangenomen. Zoo iets wordt o. a. ook beweerd door Ds. S. D. van Veen en door het Prov. »Kerkbestuur" van Zuid-Holland.

Om de onhoudbaarheid van zulk beweren aan te toonen, wijst spreker op den bodem waarop het reglement van 1852 gewassen is.

De organisatie van 1816 is door de Regeering ontworpen en vastgesteld. De zoogenaamde kerkelijke Commissie, uit elf predikanten bestaande, *vertegenwoordigde de Kerk niet*, dit elftal werd *benoemd* door den Koning en gehoord over het plan van organisatie, nu kan toch kwalijk met eenig recht worden gezegd: de Kerk is gehoord. Neen, men beschouwde de kerk als eene maatschappelijke inrichting, die goed en kwaad kon doen, en daarom in de hand en een weinig in de klem moest gehouden. De Koning benoemde alle leden in de Besturen, dit waren dus Regeeringsbesturen, — de Kerk een Oligarchisch Parlement, — de predikanten Staatsambtenaren, waarom ze ter vergadering komend, niet de Gemeente vertegenwoordigden, maar daar kwamen als Staatsambtenaren, welker geheele gedragslijn omschreven was in het Alg. Reglement, bekrachtigd door den Koning. Door eene kunstige organisatie zijn de predikanten losgemaakt van de Gemeente; de Gemeente mist daardoor hare leiders, door wie ze zich niet kan uitspreken. Hoe zou ze zich verzetten, terwijl hare leiders hare vijanden zijn geworden? Men moet wel willens blind zijn, nu nog te blijven beweren, dat de organisatie door de Gemeente is aangenomen. Ja, zoo zou men kunnen zeggen, dat, een mensch, door een roover aangevallen, eindelijk, wanneer alle tegenstand tegen den gewelddaar vervalt, zelfs alle smartelijke krachten wegsterven, en eindelijk niets meer gehoord wordt: het slachtoffer heeft bewilligd in zijnen toestand.

En heeft nu de Regeering in 1852 de Kerk van dit »reglementaire toestel" verlost?

Integendeel, niet de kerk werd vrijgemaakt van de reglementen, maar aan *de Besturen werd in 1852 vrijheid gegeven, naar welgevallen met de kerk te handelen.* Alzoo *bevestiging*, zelfs *verergering* van den sedert in 1816 geoefenden druk. En zoo ook heeft de Regeering den druk, haar systeem, hare inmenging in de zaken der kerk in 1852 opnieuw bevestigd, gelijk zij het nog steeds doet, door de kerken harerzijds met den dood te dreigen, niet meer als de oude kerken te erkennen, zoo zij zich niet aan die organisatie houden.

De alleszins rechtmatige eisch, aan de Regeering te stellen, is dus deze, dat zij de gemeenten op denzelfden voet behandele, onverschillig of zij aan die organisatie zich houden. Daar de Regeering steeds het omgekeerde heeft gedaan, en nog dost, heeft zij juist krachteloos gemaakt, *gelijk zij hierin nog voortdurend ons dient*, het bewerun, dat de kerken in de heerschappij der besturen bewilligd hebben.

Met psalmgezang en gebed door Ds. B. van Schelven werd na de pauze de bespreking heropend.

Dr. Van Goor stelt voor, het referaat van Prof. Mr. D. P. D. Fabius afzonderlijk verkrijgbaar te stellen en te doen verspreiden. De voorzitter deelt mede, dat het Hoofdbestuur reeds had besloten ove eenkomstig dit voorstel te handelen en stelt daarop aan de orde punt 8 der agenda, luidende:

Ten einde de Vereeniging zooveel mogelijk aan haar doel: »het herstel onzer Gereformeerde Kerk" en »de handhaving harer leer en rechten", te doen beantwoorden, draagt de algemeene vergadering aan het Hoofdbestuur op:

1. de reformatie onzer Kerken, door afwerping van het juk der Synodale Hiërarchie en terugkeer tot de oude Gereformeerde Kerkenordening, met alle ten dienste staande middelen overal zooveel mogelijk te bevorderen;

2. In Kerken, waar zoodanige reformatie reeds heeft plaats gehad, de Vereeniging niet meer als zoodanig te doen werken, maar de bedoelde handhaving van leer en rechten aan die Kerken zelve en hare Kerkeraden over te laten;

3. voor zoodanige Kerken, wanneer zij vacant zijn, de Evangelisten der Vereeniging beschikbaar te stellen, evengoed als voor de Afdeelingen der Vereeniging zelve, en zelfs met voorrang boven deze; mits de uitnoodiging tot optreden uitga van den Kerkeraad, en door dezen naar billijkheid worde bijgedragen tot goedmaking der onkosten;

en 4. allen arbeid in Kerken, die nog onder de Synodale Hiërarchie zijn, zooveel mogelijk in overleg met de reeds vrijgeworden Kerken te doen plaats hebben, en dan met de strekking, om de Vereeniging steeds meer te doen terugtreden en den bedoelden arbeid allengs meer door de Kerken zelve te doen behartigen.

Hoofdbestuur.

Prof. Dr. Hoedemaker acht zich verplicht, in naam van het Gereformeerd beginsel tegen dit voorstel te getuigen. De handelingen uit dit voorstel voortvloeiende werden door spreker: Remonstrantsch, Darbistisch en Independentistisch genoemd. In deze beweging mist hij den rechten ootmoed. Toch kan hij in veel met de broederen instemmen. Maar hoewel hij het volkomen eens is met de bewering, dat de organisatie van 1816 en 1852 strijdig is met Gods Woord en verderfelijk voor de kerk; ten volle het recht erkent van elke kerk om zich vrij te maken van de Besturen; ja zelfs toegeeft, dat niet alleen een Kerkeraad maar ieder geloovige het recht en de roeping heeft naar Gods Woord de kerk te reformeeren; toch moet hij opkomen tegen de stelling, dat iedere Kerkeraad of een gedeelte daarvan het recht heeft voor de gemeente te handelen.

1. De classes, waarop eene minderheid, die zich vereenigelijkt acht, zich zou kunnen beroepen, zijn er niet.

2. De leer der Gereformeerde kerk kent geen Synodalen Kerkeraad, maar een successie van de leer.

3. Mag de kerk alleen gezuiverd worden door het door Christus geboden middel: »de tucht."

4. Moeten de kerken, ook al hebben zij het Synodale juk afgeworpen, de correspondentie ook met de kerken, die onder het Genootschap zijn, onderhouden.

5. Mag men hen, die nog niet tot reformatie willen overgaan niet loslaten.

Niet om het debat te verstoren heeft Dr. H. gesproken, maar om te getuigen, en te trachten de handelingen der broederen in het spoor te leiden, dat z. i. naar het Woord van God is.

Omdat spreker van meening is, dat deze vergadering niet bevoegd is over zulke gewichtige punten reeds te oordeelen, stelt hij de volgende motie voor:

»De vergadering, gehoord hebbende de bezwaren tegen het voorstel van het Hoofdbestuur ingebracht, wenschende aan de eene zijde den grondslag en het doel der Vereeniging niet te verloochenen en aan de andere zijde geen oordeel uit te spreken over het al of niet gegrond zijn van deze bezwaren; noodigt het Hoofdbestuur uit deze en dergelijke bezwaren te onderzoeken en pogingen aan te wenden, om in het eerste geval de beweging tot vrijmaking der kerken in overeenstemming te brengen met de eischen der Heilige Schrift, en in het tweede geval ze openlijk te weerleggen, opdat dit werk met de verzochte eenstemmigheid worde voortgezet."

De heer Vroljjk heeft Dr. Hoedemaker hooren spreken over een verklaring, door hem het vorige jaar gedaan, maar herinnert dat hij gezegd had in antwoord op Dr. Hoedemakers verklaring, dat als deze lid van het Classicaal Bestuur was geweest, hij Ds. Van Lingen had afgezet; waarop door spreker was verklaard nooit tot zulk een handeling te zullen overgaan, maar liever voor het lidmaatschap van zulk een Bestuur te bedanken.

Dr. Van Goor is zich niet bewust, door of na de afwerping van het juk der organisatie den band met de andere kerken te hebben verbroken, immers dan zou hiervan aan de kerken zijn kennis gegeven evenals dit aan de Synode was gedaan. Acht Dr. Hoedemaker de vergadering niet bevoegd om over zijne bezwaren te oordeelen, waarom se dan uitgesproken? Hoewel noode, moet spreker toch tegen deze handeling protesteeren.

De voorzitter zal niet antwoorden op hetgeen er persoonlijks in de bezwaren van Dr. Hoedemaker voorkomt, niet onderzoeken waar de rechte ootmoed gevonden wordt. Het 5-tal punten, door Dr. Hoedemaker genoemd, zijn z. i. niet van dien aard, dat ze niet konden beoordeeld worden.

1. Het beroep op de Classis ontbreekt. Spreker vraagt, hoe zullen wij tot eene Classis komen zonder reformatie der kerken? Immers onder de bestaande organisatie kan men geen beroep op de Classis doen; en dus, zoodra zich een minderheid op eene Classis beroept, heeft zij daardoor reeds de Synodale organisatie verworpen. Allereerst dus moeten de kerken zich van de hiërarchie vrijmaken. Dan wordt geen nieuw verband gelegd; maar eerst dan kan de band worden gehandhaafd en werken. Absolute rechten van minderheid of meerderheid heeft de Gereformeerde kerk nooit gekend. Gods Woord alléén heeft rechten.

2. Heeft Dr. H. zich beroepen op de successie van de leer tegenover de broeders Ringnalda en Hoekstra. Spreker kan zich niet begrijpen hoe Dr. H. zich daarmede tegenover deze broederen wil stellen. Bij wie zou Dr. H. successie van de leer erkennen, bij de BB. Ringnalda en en Hoekstra c. s. ten huize van broeder van D..., of bij Dr. Bronsveld c. s. Z. i. is hierop slechts één antwoord te geven, bij hen die Gods Woord niet alleen boven, maar tegenover de reglementen stellen.

3. Juist omdat de tucht niet gehandhaafd wordt en bij gehoorzaamheid aan de Synodale reglementen niet kan gehandhaafd worden is de kerk gedeformeerd.

Maar daarom moet reformatie voorafgaan. Eerst moet men zich dus ontslaan van de reglementaire banden, die toch ook volgens Dr. H. in strijd met Gods Woord zijn.

4. Dat het verband met andere kerken wordt verbroken, dat men attestatiën, behoudens het noodige onderzoek, weigert aan te nemen of af te geven, is niet juist. Er is geen verband onder de organisatie, daar is men gebonden. Volgens Dr. H. zou de kerk te Heeg den rechten weg hebben ingeslagen, omdat deze aan alle kerken brieven heeft geschreven, maar door Voetius is terecht opgemerkt, dat correspondentie van kerken: niet enkel in briefwisseling bestaat, ja zeer goed bestaan kan zonder dat men zulk eene handeling verricht.

Dat de »geloopten" worden losgelaten, is evenmin juist. Ten eerste hadden wij ze onder het verband niet vast, en heeft ook Dr. Hoedemaker hen niet, maar wij *waren*, en Dr. H. *is* door den band aan hen gebonden, en dit blijft hij, zoolang de reglementen over hem heerschen. Waar het geloof aan het ongeloof is vastgemaakt en vermengd, moet het eerste het onderspit delven.

De motie, — feitelijk een voorstel, — kon door spreker niet worden gesteund; daar over de bezwaren van Dr. H. wel degelijk kan geoordeeld worden; zoo nieuw waren deze niet, reeds jaren was daarover geraadpleegd en de tijd van handelen is gekomen, zoodra men erkent dat »besturen" en »reglementen" tegen Gods Woord zijn.

De heer Breen kan niet inzien, dat het voorstel van het Hoofdbestuur hier niet kan worden behandeld. Waar zou het anders moeten besproken worden en met wien? Dr. Gunning wenscht geen gemeenschap met de gereformeerden en Dr. Bronsveld blijft nog steeds met »blijmoedige opschaartigheid" volhouden, dat de »organisatie" eene weltige synode is.

Ds. Van Lonn moet opkomen tegen de beschuldiging, dat er door de vrijgemaakte kerken geen attestatiën naar kerken, onder het verband zijnde, worden uitgereikt; nog deze week is er een naar Hilversum afgegeven.

Hij gelooft, dat Dr. Hoedemaker te veel vreest voor afscheiding. Nog was door Dr. H. opgemerkt, dat men nog nooit eene sommatie aan de Synode had gericht. Door de Classicale vergadering waarin spreker vroeger zitting had is zulk eene sommatie verzonden, maar zonder eenig succes.

Ds. Van Schelven was verblijd toen hij Dr. Hoedemaker hoorde gewagen van een aanknoopingspunt, hij moet echter verklaren, dat dit punt niet door Dr. H. is genoemd.

Ernstig bestrijdt hij de woorden van Dr. Hoedemaker, die den Kerkeraad een onderdeel der organisatie heeft genoemd. En heeft hij gesproken dat dezerzijds geen attestatiën werden erkend; wat reeds weerlegd is; spreker vraagt waarom Dr. H. niets van zich heeft laten hooren, toen een attestatie door de kerk van Amsterdam afgegeven, niet is aangenomen.

Spreker vreest, dat er eer verwijdering dan aanknooping door Dr. Hoedemaker zal worden bewerkt, daar er z. i. geen weg is tusschen bestrijden of medewerken.

Ds. Van Coeverden Adriani moet 1e opmerken, dat door de Kerk van Rotterdam geen attestatiën worden afgegeven; ten 2e aan Dr Hoedemaker vragen, of hij de reformatie eens wil uitvoeren zooals het z. i. behoort. Spreker heeft er niet op tegen, dat Dr. Hoedemaker met deze beweging niet kan medegaan, maar wel heeft spreker bezwaren tegen eene vergadering als te Utrecht was gehouden, waar iedereen mocht komen behalve zij, die aan het Congres deel namen; waardoor ook hij was uitgesloten.

Op het eerste punt door Ds. v. C. A. genoemd, herinnert de heer Vroljjk, dat men te Rotterdam nog eene beslissing nemen moet over het afgeven van attestatiën; dat de strijd was ontstaan door het Amsterdamsch conflict, weet de heer V. beslist tegenspreken; reeds lang voor de bus uren het conflict hebben doen komen, zon men te Rotterdam op middelen, om naar Gods Woord te handelen; en hierin is noch door Amsterdam noch door Rotterdam, maar door God zelf voorzien.

Was door Dr. H. beweerd, dat door de Gereformeerden in 1618 de Episcopaalsche Kerk op de Synode was toegelaten; door Dr. Rutgers werd herinnerd, hoe Voetius waarschuwt tegen het toelaten eener bisschoppelijke macht. De Synode heeft den bisschop als zoodanig niet toegelaten, immers dan had hij de vergadering moeten presideeren.

Dr. Hoedemaker beantwoort de verschillende sprekers. Wat de Classis aangaat, de rechtsgrond der besturen berust ook op onze medewerking. Hij waarschuwt tegen het veranderen der belijdenis en wijst op de afscheidingen in Schotland, waar men thans in de Nationale kerk nog de beste kern vindt. Dat de tucht niet kan worden gehandhaafd, werd ook door de Remonstranten beweerd.

Al scheidt men zich niet af, men trekt toch een muur op tusschen de broederen. Daar het echter zijne bedoeling niet was om de discussie af te leiden, maar een broederlijk woord te spreken, trekt spreker zijn voorstel in. Wat de vergadering te Utrecht aangaat, velen, die kennelijk niet gebukt gingen onder den nood der Kerk waren in strijd met de circulaire, maar gelokt door de annonce, die spreker onvoorzichtig had gevonden en die buiten hem om was gegaan, in een verkeerd spoor geleid.

Toch hoopte spreker spoedig zijne meening in deze openbaar te maken.

De algemeene strekking van het voorstel van het hoofdbestuur werd daarop in stemming gebracht en aangenomen. Bij de bespreking der onderdeelen werd door den secretaris (den heer Grosheide) verzocht zooveel mogelijk regel te brengen in het aanvragen van hulp, opdat men schade voor de Vereeniging en teleurstelling voor den aanvrager voorkome. De heer Tromp meent dat, nu het voorstel is aangenomen, men art. 5 der statuten dient te wijzigen. Immers men kan »rechtzinnig" zijn, zonder nog met de reformatie der kerk mede te gaan.

De voorzitter moet hierin van gevoelen verschillen; immers al is een onder ook naar de belijdenis alleen voorgeschreven, daarom moet men toch op nog andere eigenschappen letten; bovendien kan hij niet denken dat nog iemand evangelist blijven kan, zonder het thans aangenomen voorstel te beamen.

Punt 9, luidende: »Het Hoofdbestuur drage den Broeders Evangelisten en Medehelpers op, bij hunne werkzaamheid in de Afdeelingen, inzonderheid in deze dagen, te wijzen op de onwettigheid en ongerechtigheid van het Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap; en op hetgeen er in de onderscheidene Gemeenten moet gebeuren om den band met dit Genootschap te verbreken en het Gereformeerde Kerkverband te herstellen", werd na eenige bespreking aangenomen.

Ds. Van Sou vroeg daarop het woord en verklaarde, dat hij vroeger vaak tegenover de Vereeniging had gestaan, en dikwerf de handelingen harerzijds had betreurd, doch nu volkomen met haar doel en streven instemt en daarom verzocht hem als lid in te schrijven. Na het zingen van Ps. 2:7 sloot Dr. Van Goor de vergadering met dankzegging.

Des avonds te 8 uren werd er onder leiding van Ds. Ringnalda een bidstond gehouden.

Naar aanleiding van Jeremia 3:20—23 herinnerde spreker hoe treurig de toestand van Israël was, toen Jeremia dit woord des Heeren sprak. De schuld van Israël was daarom zoo groot, omdat het zooveel voorrechten van God had genoten.

En ondanks alle raadgevingen bekeerde Israël zich niet. Echter, de Heere blijft aan Zijn verbond gedenken, en dies roept Hij Zijn volk toe: Bekeert u gij afkeerige kinderen. De beloften door God daarbij gedaan, zullen door Hem worden vervuld aan dit volk, en volkomen wanneer de Messias zal gekomen zijn.

Achtereenvolgens wijst spreker op de zware schuld, de groote genade, de aanvankelijke verlossing en het ijdel werk in bovengenoemde woorden omschreven.

Groot zijn de weldaden door God aan dit volk bewezen; uit Egypte verlost; door de woestijn geleid; bij Sinaï het verbond gesloten; de wet gegeven; veilig in Kanaän binnengeleid; ja hen als »ondertrouwd" — en hoe schandelijk was dit gebod overtreden, dit verbond verbroken! Zooals toen de kerk onder het Oude Verbond, zoo wordt nu door de kerk van het Nieuwe Verbond; door de kerken dezer landen gezondigd. Had God den kandelaar uit ons midden weggenomen, Hij had rechtvaardig gehandeld, maar nu heeft Hij, dank zij Zijne ontferming, eene *groote verlossing* aangebracht. Op een gansch andere wijze, dan wij hadden gedacht, en bedoeld. Ja, niet zonder smarten, niet zooteer omdat men wordt »geschorst" en »afgezet" maar omdat men broeders bij de tegenstanders ziet en het ons doet denken aan het verzwageren van Jozafat met Achab. Toch heeft de Heere dit alles doen medewerken tot verlossing Zijner Kerke, en, hoewel treurende om der broederen wil, juichen wij met Zijne Kerk: „De Heere heeft groote dingen gedaan."

Toch mogen wij hierbij niet vergeten, dat de zaak der reformatie niet uitsluitend bestaat in het afwerpen van het juk en het terugkeeren tot de Dordsche Kerkorde.

Keert tot Mij weder, zegt de Heere. De *verlossing is aanvankelijk*, en zal zo volkomen zijn, dan mogen wij tot God terugkeeren, dien wij hebben verlaten. Die dit bij zichzelven zoekt, doet een *ijdel werk*. Van de heuvelen en van de menigte der bergen verwacht men het te vergeefs en daarom niet van menschen, allerminst van ons zelven, maar van den Heere God zij onze verwachting.

Binnenland.

Men schrijft ons uit *Oude Wetering*:

Het ontbrak niet aan stof, al deden wij in den laatsten tijd niets van ons hooren. De goedertierenheden des Heeren zijn over ons zeer overvloedig geweest, sedert wij ons weer geheel onder de gehoorzaamheid geplaatst hebben, van onzen Koning en Heere. Wij mogen tot zijn roem en eere getuigen dat Hij weer wandelt in het midden der kandelaren en er vruchten des Geestes worden waargenomen.

Of is het geen vrucht des H. Geestes als er lieflijk samen arbeiden gezien wordt tusschen leeraar en kerkeraad — dat tusschen dezen en de gemeente het wantrouwen en de verdeeldheid van vroeger is geweken, — dat *alle* pogingen van Synodale zijde, om de leden der gemeente door drogredenen te misleiden, totaal mislukken en dat er onder hen een band van liefde bestaat, die nog steeds toenemende is? Is het niet heerlijk dat tot hiertoe alle nooddruftigen der gemeente geheel vrijwillig in de gewone Zondagcollecte wordt samengebracht? Ook de catechisanten leveren de sprekendste bewijzen van gehechtheid en sympathie aan hunnen leeraar.

De trouw der gemeente blijft proef houden. De keur der Synodale predikers wordt op orde van het Classicaal bestuur hierheen gezonden. Ds. Van Ronkel, C. Segers, Dros, Oberman, Van der Dussen, zelfs vroegere predikanten van deze plaats komen ook hunne krachten beproeven, 't zij van den kansel, 't zij in gesprekken, zooals Ds. Knottenbelt en Domnisse. Maar niets trekt de gemeente af. Zij heeft gekozen en blijft trouw aan haar besluit. De opkomst der Synodalen varieert tusschen de 80 en 100 (en dan is ook *alles* ingespannen), tegen 4 à 500 bij de doleerenden. Geregeld wordt door Ds. Lammerink van Woerden gecatechiseerd met een 40-tal catechisanten. Bij dit alles gaat het Classicaal en Provinciaal Kerkbestuur, doende wat des dollemans is, voort met atzetten, schorsen, onder 't censuur zetten, vergaderingen uitschrijven, Synodale stembevoegden bijeenroepen, enz. enz. zonder eenige voldoening op zijn arbeid te erlangen. De gemeente gevoelt goed, met hen hebben wij niets meer te maken sedert wij de Kerkorde hebben verlegd.

De laatste Zondag was der gemeente een liefelijke feestdag. 42 personen deden openbare belijdenis van hun geloof, na door den kerkeraad te zijn onderzocht, en werden toegelaten zich ten H. Avondmaal te begeven. Ofschoon de ruimte klein is (de Chr. school is slechts voor 150 kinderen gebouwd), was er toch zoo'n goede inrichting gegeven, dat 500 à 600 menschen uit de gemeente en van elders opgekomen, eene vrij geschikte zitplaats hadden, en de geheele plechtigheid in de beste orde afliep. Vier volwassenen ontvingen, na afgelegde belijdenis, het Sacrament des H. Doops.

Een ieder gevoelde kennelijk dat de Heere zegenend in ons midden was.

De behoefte aan een nood- of hulp-kerkgebouw wordt diep gevoeld, en wij hopen zeer, dat ten spoedigste middelen zullen worden beraamd om dit te verkrijgen.

Wetende dat de doleerende zusterkerken elkanders lief en leed gaarne deelen, zend ik dit bericht aan uw blad; in het vertrouwen dat dit stoffe geven zal tot dank aan den Heere, die rijk is in barmhartigheden.

Oude Wetering, 13 Mei '87.

Over de quaestie van Achlum leest men in de *Heer*, dit schrijven van Ds. R. Haas:

Geachte Redacteur!

Veroorloof mij, met een enkel woord een misverstand uit den weg te ruimen. In het laatste nummer der *Hervorming* deelt gij het bericht mede, dat het Class. Bestuur van Franeker den kerkeraad te Achlum c. a. gelast heeft, de door zes personen gevraagde attesten, om elders te kunnen worden aangenomen en bevestigd, af te geven.

Gij voegt er bij uw vermoeden, dat dit laatste onjuist is, op grond dat de laatste wijziging in art. 40 Regl. Godsd. onderwijs inhoudt, dat de kerkeraad vrij blijft bedoelde attesten te weigeren, terwijl de aanneming en bevestiging *dan toch* voortgang kan hebben.

Toch bevat het bericht de volle waarheid. Als plaatsvervangend lid van genoemd Classikaal Bestuur heb ik tot dit besluit meegewerkt en wel in overeenstemming met de laatste wijziging in art. 40.

Dat artikel toch houdt niet in, dat, als de kerkeraad *met opgaaf van redenen de attesten weigert*, de aanneming etc. voortgang kan hebben, maar dat, als de kerkeraad van de gemeente, waar de aanneming zal plaats hebben, binnen 4 weken *geen antwoord ontvangt*, dit dan geldt als bewijs, dat tegen de aanneming etc. geen bezwaar bestaat.

In het geval te Achlum nu ontving de kerkeraad te Arum wél antwoord, met schriftelijke opgaaf van redenen en wel een *weigerend* antwoord.

De kerkeraad van Arum mocht dus niet tot de aanneming overgaan.

Nu heeft evenwel het Class. Bestuur van Franeker beslist, dat de opgegeven redenen niet geldig waren. Van onzedelijkheid was bij de aanvragers van het attest geen sprake. Bovendien heeft de kerkeraad te Achlum zich niet gehouden aan het besluit der Synode van 1869, volgens hetwelk de kerkeraad, die het getuigschrift afgeeft, bij het opmaken daarvan *denzelfden maatstaf* zal moeten bezigen, dien hij gebruikt bij het oordeel over den wandel van hen, die in zijne eigene gemeente als lidmaten worden aangenomen."

Want, bij de bedoelde Class. Bestuursvergadering was ter tafel een schrijven van leden uit Achlum, waarin verklaard werd, dat onder voorzitting van den nu naar Afrika overgestoken predikant Goddefroi door den kerkeraad te Achlum eenige bekende dronkaards, etc., tot de aanneming waren toegelaten, terwijl aan de zes in quaestie het attest geweigerd was.

Mijns inziens heeft het Class. Bestuur in dezen niet anders kunnen handelen, dan het gehandeld heeft.

Door de Kerkeraadsleden te Utrecht, die in het Herv. kerkgenootschap bleven, zijn tot diakenen gekozen de heeren A. van der Lip, H. G. W. Houtzagers, C. J. van Veldhuizen, J. W. Blankert, H. A. Hauer Jr., J. Bijleveld, Mr. J. E. Enklaar, Mr. W. H. J. Rollaards en G. C. van Beijnum.

De heeren Dr. N. Beets, Mr. R. Melvil, Bn. van Lijnden, Mr. Schoen Velthuijs, Mr. De Ridder, van Nieuwcasteel en Schoch hebben voor de benoeming als ouderling bedankt; terwijl de heer H. F. Kol zijn ontslag als boekhouder en diaken heeft aangevraagd.

(*Oranjeboom*).

Drie ouderlingen en drie diakenen der Herv. Gem. te Groningen hebben de vergadering van den Kerkeraad verlaten, toen deze besloot, op een ingekomen verzoek om de reformatie der kerk te ondernemen, afwijzend te beschikken. Zij wierpen het Synodale juk af.

Te Kralingen zijn door Dr. Geesink van Rotterdam de gekozen ouderlingen in de Nederd. Ger. Kerk bevestigd.

Verleden, Vrijdagavond, werd te Haarlem een samenkomst van gemeenteleden gehouden, om over de reformatie der kerk aldaar te beraadslagen.

Te Charlois hebben een aantal leden der Herv. Gem., omdat de Kerkeraad op hun verzoek de reformatie niet wilde beginnen, het Synodale juk afgeschud. Zij hebben een huis gehuurd, vroeger voor pasturie gediend hebbende, en zullen dit inrichten om aldaar godsdienstoefening te houden. (*N. Zw. Crt.*)

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ
WARMOESSTRAAT TE AMSTERDAM 106.